

ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL DUYARLILIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ*

THE INVESTIGATION OF SOCIAL SENSITIVITY LEVELS OF SECONDARY SCHOOL 5TH GRADE STUDENTS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES

Tolga KARA¹, Emin ATASOY²

ÖZ: Duyarlı bir toplumun oluşturulmasında bireylerin erken yaşlardan itibaren sosyal duyarlılık düzeyinin belirlenmesi önemli bir unsurdur. Bu bağlamda mevcut araştırma, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin belirlenmesi ve bu düzey üzerinde hangi değişkenlerin etkili olduğunun saptanması amacıyla yürütülmüştür. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın ulaşılabilir evrenini Kocaeli ili Gölcük ilçesinde öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise yedi farklı ortaokuldan basit seçkisiz örnekleme ile seçilmiş 537 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırma sürecinde veriler, kişisel bilgi formu ve sosyal duyarlılık ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyi puanlarının yüksek (%92,2) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyetin, aile gelir düzeyinin, anne-baba eğitim düzeyinin ve haber takip durumlarının sosyal duyarlılık düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Öte yandan kardeş sayısının ve sivil toplum kuruluşlarına üye olma durumunun öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkisinin olmadığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Ortaokul 5. sınıf öğrencileri, Sosyal Duyarlılık, Sosyal Problemler.

ABSTRACT: Determining the level of social sensitivity of individuals from an early age is an important element in the creation of a sensitive society. In this context, the present study was conducted to determine the social sensitivity levels of secondary school 5th grade students and to determine which variables were effective on this level. The research was designed according to the survey model, which is one of the quantitative research methods. The accessible universe of the research consists of 5th grade students studying in Gölcük, Kocaeli. The sample of the study includes 537 students selected by simple random sampling from seven different secondary schools. During the research process, the data were obtained by using a personal information form and a social sensitivity scale. According to the results obtained from the research findings, it was determined that the social sensitivity level scores of the 5th grade students were high (92.2%). In addition, it was determined that gender, family income level, parental education level and news follow-up status had a significant effect on the level of social sensitivity. On the other hand, it was determined that the number of siblings and being a member of non-governmental organizations did not have a significant relationship between the social sensitivity levels of the students.

Keywords: Secondary School 5th Grade Students, Social Sensitivity, Social Problems.

Bu makaleye atıf vermek için:

Kara, T., & Atasoy, E. (2023). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1964-1977.

Cite this article as:

Kara, T., & Atasoy, E. (2023). The investigation of social sensitivity levels of secondary school 5th grade students according to various variables, *Trakya Journal of Education*, 13(3), 1964-1977.

*Bu makale Prof. Dr. Emin ATASOY danışmanlığında Tolga KARA tarafından yazılan "Ortaokul öğrencilerinde ADDIE öğretim tasarımı modeli temelli sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

¹Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Kocaeli/Türkiye, tolgakara01@gmail.com ORCID: 0000-0002-6563-1693

²Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa/Türkiye, eatasoy@uludag.edu.tr ORCID: 0000-0002-6073-6461

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Social sensitivity is the ability to make sense and interpret the situations that develop around us, and includes information about social norms, roles and scenarios. It is possible to exhibit behaviors that are sensitive to society and suitable for the needs of other people, with the individuals who have social sensitivity (as cited in Çetin and Sönmez, 2009). It is crucially important to identify this skill level, especially in individuals at an early age, and support the education and training programs for its development.

Even though educating citizens who are sensitive to social problems in educational institutions is included in the content of many curriculums, it is especially included within the social studies curriculum. In this context, it is aimed that students develop an analytical perspective on social problems and increase their individual and social awareness. The individuals who develop social sensitivity primarily feel the responsibility towards the society and environment they live in and then to the world, and they engage in careful and attentive behavior towards themselves and others (Ünal and Duygu, 2019).

In the present study, it was primarily aimed to identify the social sensitivity levels of secondary school students. In the study, it was also tried to identify the social sensitivity levels of secondary school students affected by different variables. In the study, the questions regarding the students' gender, grade level, education level of the parents, monthly income of the family, the number of siblings and whether they were a member of non-governmental organizations were focused on. The study was considered significant in educating individuals who take responsibility for their behaviors and are sensitive to the society (cited in Çetin and Sönmez, 2009:856).

Method

In this study, the survey model, which is one of the quantitative research methods, was utilized. In the survey design, it is aimed to identify the tendencies, attitudes or opinions in the universe, quantitatively or numerically, with the studies carried out on the sample selected from the population (Creswell, 2017). The accessible universe of the present study consisted of 5th grade students living in the central district of Kocaeli province. The sample of the study consisted of 537 secondary school students selected by simple random sampling method from five different secondary schools.

The data of the study consisted of two parts; the personal information form and the social sensitivity scale. With the personal information form, the gender, education level of their parents, monthly income levels of their families, the number of siblings they had and whether they were members of any non-governmental organization were identified. The social sensitivity scale was developed by Öcal, Demirkaya and Altınok (2013). The purpose of developing the scale is to identify the sensitivity of students on individual and social issues. The scale consists of a total of 24 items.

The implementation of the personal information form and social sensitivity scale in the study was carried out in 7 different secondary schools affiliated to the National Education in the Kocaeli province in the fall semester of the 2020-2021 academic year. SPSS for Windows 17.0 program was used in the analysis of the data. Firstly, the reliability analysis of the obtained data was calculated and it was determined that it did not show a normal distribution in the normality test. Since Table 2 shows the normal distribution of the layers (Kolmogorov-Smirnov test value = .000 < .050), non-parametric tests are used in the analysis. Accordingly, the "Mann Whitney U" was conducted to examine whether the 5th grade middle school students differ in some way according to gender, news monitoring and evaluations of non-governmental organizations (NGOs). The "Kruskal Wallis H" test was conducted to examine whether the social life of secondary school 5th grade students showed a significant variable according to family income ratio, father's education level, mother's education level, and siblings in general. "Post Hoc Tamhane" test was applied to determine between which groups the difference was.

Findings, Discussion and Conclusion

In this study, in which the social sensitivity levels of 5th grade secondary school students were identified and analyzed by different variables, individual and social responsibilities were dealt with in different sub-dimensions. When the results of the research findings were examined, it was understood that the social sensitivity of the students was high (92.2%). In the study, it was found that gender had a significant effect on the level of social sensitivity. In this study, it was found that female students' social sensitivities were higher than male students, both against individual problems and social problems. It is seen that there is a significant relationship between family income and social sensitivity. When the parenting level of education is examined, it is seen that the education status is a significant faculty in favor of those who have a high level of education in the level of sensitivity to both individual problems and social problems. On the other hand, when the mother examined the level of education, there was a significant difference in the sub -dimension of individual problems, while there was no significant difference in social sensitivity and social problems sub -dimension. In this study, there was no significant relationship between the number of brothers and social sensitivities of the students. According to another finding from the results of the study, it is seen that there are low status of membership in non -governmental organizations and there is no significant relationship between their social sensitivity. Finally, it was found that there was a significant relationship between the news tracking factor and the social sensitivity of the students.

The recommendations generated based on the results in this context, it is crucially important to visit educational institutions of non-governmental organizations for information purposes and organize activities in which students can participate. Furthermore, studies can be carried out to form non-governmental clubs in schools. Developing activities and school projects in which the families of students' social sensitivity levels will participate can be recommended. In order to create a sensitive society, it is an important element to determine the level of social sensitivity of individuals at an early age. In this study, in which the social sensitivity levels of secondary school students were identified and analyzed according to different variables, the individual and social responsibilities in the social sensitivity scale were dealt with through their sub-dimensions. In this study is important in terms of showing which variables affect social sensitivity skills at an early age.

GİRİŞ

İnsanlar yaşamları boyunca çok sayıda toplumsal sorunla (savaşlar, hastalıklar, göçler, çevre sorunları, terör, ırkçılık vb.) karşılaşmaktadırlar (Palen, 2001; Şentürk, 2006; Mardache, 2010). Bu sorunlar, yakın çevremizden başlayarak küresel boyutta tüm dünyayı kapsayacak şekilde çeşitlenebilmektedir. İnsanlar, toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarını bazen çeşitli tepkiler vererek ortaya koymakta bazen de bu sorunları görmezden gelerek duyarsız kalmaktadırlar. Toplumsal sorunları görmezden gelen, bu problemlere karşı duyarsız ve ilgisiz kalan toplumlarda çatışmaların ve ayrışmaların artabileceği ihtimali birçok bilim insanı tarafından endişeyle karşılanmaktadır (Ehrlich, 2000; Putnam, 2001; Johnson, 2005). Küreselleşen dünyada meydana gelen büyük problemler, insanları doğrudan ya da dolaylı olarak birbirine bağımlı kılmakta ve yaratılan küresel farkındalık, duyarlılığa dönüşerek sorunların çözülmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Gibson ve diğerleri, 2008). Sorunlara karşı çözüm arayışında toplumsal bir varlık olan insanın, içinde yaşadığı topluma ve dünyaya karşı duyarlı olması önemli bir beceridir (Eryılmaz, 2015).

Duyarlılık, bireylerin bir olay ya da soruna karşı duydukları rahatsızlık ya da başkalarına yardım etme duygusunu harekete geçirme davranışı olarak ifade edilir (Goetz, Keltner ve Simon-Thomas, 2010; Aslan, 2013). Duyarlı bireylerin ortak özellikleri, içinde yaşadıkları dünyayla ve olaylarla ilişki kurmaları sonucunda sorumluluk almaları şeklindedir (Keskin ve Öğretici, 2013). Sosyal duyarlılık veya bir başka ifadeyle toplumsal duyarlılık ise bireylerin içinde yaşadığı toplumda var olan sosyal sorunlara yönelik rahatsızlık hissetmeleri, farkındalık oluşturmaları ve gerektiğinde bu sorunların çözümüne yönelik eyleme geçebilmeleri olarak ifade edilir (Fuller ve Myers, 1941, akt. Öcal vd., 2013).

Yüzyıllardır süregelen medeniyetlerin devamı ve evrensel boyuttaki ortak problemlerin çözümü için insanlığın birlikte hareket etmesi beklenir. Bu durum bireylerin sosyal duyarlılığını geliştirmelerini zorunlu kılar. Nitekim sosyal duyarlılığı gelişmiş bireyler, diğer insanların refahı için kendilerini sorumlu hisseder ve harekete geçerler (Staub, 2012). Sosyal duyarlılığı yüksek bireyler farklı insanlara karşı davranışlarında dikkat ve özen içindedirler (akt. Gülay, 2008). İlgi ve dikkatleri yüksek olan bu bireyler, gerektiğinde iyi bir izleyici ve dinleyici de olabilirler. Sosyal duyarlılık düzeyi yüksek bireyler, toplumları

değiştirebileceklerine inanmakta böylelikle gelecekte daha iyi bir dünyada yaşamayı amaçlamaktadırlar (Altınok, 2012). Bu bağlamda insanlarda sosyal duyarlılık değerini oluşturmak ve geliştirmek toplumsal fayda açısından gerekli görülmektedir.

Küresel düzeyde sosyal duyarlılığın artırılması, toplumun tüm kesimlerini ilgilendirmekle birlikte özellikle ailelere ve eğitim kurumlarına büyük sorumluluklar yüklemektedir. Günümüzde birçok kurum ve kuruluşun sosyal sorumluluk projelerini üstlenerek içinde buldukları topluma giderek artan bir şekilde destek verdiği görülmektedir (Altınok, 2012). Ayrıca sivil toplum örgütleri, medya kuruluşları, yerel ve merkezi yönetim birimleri aracılığıyla, bireylerin sosyal sorumluluk projelerine katılımları sağlanarak sosyal duyarlılık becerilerinin geliştirilmesi mümkündür.

Toplumsal olaylar karşısında duyarlılık gösterecek nesilleri yetiştirmek eğitim kurumlarının sosyal sorumluluklarından biridir (Selvi ve Şentürk, 2016). Eğitim kurumlarında sosyal sorunlara duyarlı vatandaşlar yetiştirmek pek çok ders programı içeriğinde bulunsa da özellikle sosyal bilgiler programı kapsamında geniş ölçüde yer almaktadır. Bu sayede öğrencilerin sosyal problemlere karşı analitik bakış açısı geliştirmeleri burada bireysel ve sosyal farkındalıklarının artırılması amaçlanır. Sosyal duyarlılığı geliştiren öğrenciler öncelikle içinde yaşadığı topluma ve çevreye sonra da dünyaya karşı bir sorumluluk hissetmekte, kendilerine ve başkalarına karşı dikkatli ve özenli davranışlar içerisine girmektedirler (Ünal ve Duygu, 2019).

Ulusal ve uluslararası alan yazın incelemeleri değerlendirildiğinde sosyal duyarlılığa yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Ostrow, 1990; Hunter ve Brisbin, 1999; Milliyetçi, 2008; Çetin ve Sönmez, 2009; Canbay, 2010; Altınok, 2012; Arslanoğlu, 2013; Eryılmaz, 2015; Bektaş Öztaşkın ve Zabun, 2017; Sönmez ve Yerlikaya, 2017; Ünal ve Duygu, 2019; Arıkan vd., 2019; Bozdağ ve Bozdağ, 2020; Magri, 2021; Erdem, 2021; Kara, 2022). Araştırmalarda, çoğunlukla sosyal duyarlılık kavramının, sosyal becerinin bir alt boyutu olarak da ele alındığı dikkat çekmektedir.

Bireylerin çevrelerinde gelişen olayların sonuçlarını düşünme iç güdüsü doğuştan gelmektedir. Çocukluk yıllarında bu iç güdünün belirlenmesi ve desteklenmesi, davranışlarının sorumluluğunu alan topluma karşı duyarlı bireylerin yetiştirilmesinde önemli görülmektedir (akt. Çetin ve Sönmez, 2009, 856). Araştırma çerçevesinde cevap aranan sorular şu şekildedir:

1.Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıkları ne düzeydedir?

2.Ortaokul 5.sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, anne-baba eğitimi düzeyi, aile geliri, kardeş sayısı, haber takip etme durumlarına ve STK üyeliği) farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Mevcut araştırma yöntemsel olarak tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelindeki araştırmalar betimsel olup birden fazla özelliğe ilişkin verilerin toplanarak bunlar arasındaki ilişkilerin sorgulanmasına dayanır (Creswell, 2017; Can, 2017, s. 9). Ayrıca, ortaya çıkan ilişki iki değişkenin birinde saptanan değişimin (hesaplanabilen) bir bölümünün diğer değişkenden kaynaklanabileceğini belirtir. Bu bağlamda söz konusu farklılık, değişkenler arasındaki nedensellik kapsamında yorumlanamaz (Köklü ve Büyükköztürk, 2000, s.125).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın ulaşılabilir evreninde Kocaeli ilinin Gölcük ilçesinde öğrenim gören ortaokul 5. sınıf öğrencileri bulunmaktadır. Örneklem grubunda ise yedi ortaokuldan basit seçkisiz örnekleme ile belirlenmiş 537 öğrenci yer almaktadır. Öğrenciler, araştırmaya gönüllülük esası ile katılım göstermişlerdir. Araştırmanın örneklem grubunda bulunan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Örneklem grubuna ilişkin bilgiler

Değişkenler	Grup	N	%
Cinsiyet	Kız	271	50,4
	Erkek	266	49,6
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar (Mezun değil)	14	2,6
	İlköğretim ve dengi	180	33,5
	Lise ve dengi	207	38,5
	Yüksekokul/Fakülte	136	25,4
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar (Mezun değil)	14	2,6
	İlköğretim ve dengi	123	22,9
	Lise ve dengi	243	45,3
	Yüksekokul/Fakülte	157	29,2
Ailenin Aylık Geliri ²	2.000 TL'den az	41	7,6
	2.000-4.000 TL arası	240	44,7
	4.000-7.000 TL arası	172	32,1
	7.000 TL'den fazla	84	15,6
Kardeş Sayısı	0	61	11,3
	1	267	49,8
	2	138	25,7
	3+	71	13,2
Haber Takibi	Arada bir	281	52,3
	Her gün	256	47,7
STK Üyeliği	Üye	54	10,1
	Üye değil	483	89,9

²Araştırma verilerinin toplandığı 2020 yılı için net asgari ücret 2324 TL'dir.

Örneklem grubuna ait Tablo 1 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinden %50,4'ünü kızlar; %49,6'sını erkekler oluşturmaktadır. Anne eğitim düzeyine bakıldığında %2,6'sının okuryazar (Mezun değil) olduğu; %33,5'inin ilköğretim ve dengi bir okuldan mezun olduğu; %38,5'inin lise ve dengi bir okuldan mezun olduğu; %25,4'ünün yüksekokul veya fakülteden mezun olduğu anlaşılmaktadır. Baba eğitim düzeyine bakıldığında; %2,6'sının okuryazar (Mezun değil) olduğu; %22,9'unun ilköğretim ve dengi bir okuldan mezun olduğu; %45,3'ünün lise ve dengi bir okuldan mezun olduğu; %29,2'sinin yüksekokul veya fakülteden mezun olduğu anlaşılmaktadır. Aile aylık gelir durumlarına bakıldığında, %7,6'sının 2.000 TL'den az; %44,7'sinin 2.000-4.000 TL arası; %32,1'inin 4.000-7.000 TL arası ve %15,6'sının 7.000 TL ve üstü bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %11,3'ünün kardeşi bulunmamaktadır. Öğrencilerin %49,8'i 1 kardeşe; %25,7'si 2 kardeşe; %13,2'si 3 ve üzeri kardeşe sahiptir. Öğrencilerin haber takip oranlarına bakıldığında % 52,3'ünün arada bir, %47,7'sini ise her gün haber takip ettikleri görülmektedir. Son olarak öğrencilerin %10,1'i herhangi bir sivil toplum kuruluşuna (STK) üye olduklarını %89,9'unun ise üye olmadıklarını belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, kişisel bilgilerin yer aldığı form ve sosyal duyarlılık ölçeğinden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda bulunan sorular; öğrencilerin cinsiyeti, anne-babanın öğrenim düzeyi, ailenin aylık geliri, kardeş sayısı, haber izleme sıklıkları ve sivil toplum kuruluşlarına üye olma durumuyla ilgilidir. Sosyal duyarlılık ölçeğini ise öğrencilerin bireysel ve toplumsal konulardaki duyarlılıklarının belirlenmek amacıyla Öcal, Demirkaya ve Altınok (2013) geliştirmiştir. Ölçek, toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Sosyal duyarlılık ölçeği iki faktörü içermektedir. Bunlar; "Bireysel sorunlara ilişkin duyarlılıklar" (15 madde) ve "Toplumsal sorunlara ilişkin duyarlılıklar" (9 madde) şeklindedir. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .943, 1. faktörün Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .970 ve 2. Faktörün Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise ,915 bulunmuştur. Ölçek 5'li likert biçiminde hazırlanmıştır. Bu çalışmada ortaokul 5. sınıf öğrencilerine uygulanan sosyal duyarlılık ölçeğinin güvenilirliği de ayrıca test edilerek Cronbach Alpha değeri .96 olarak bulunmuştur. İlgili ölçekte öğrenciler en az 24, en yüksek ise 120 puan alabilmektedirler. Ölçekten alınabilecek puanlar arasında 24 ile 56 aralığı düşük, 57 ile 88 aralığı orta ve 89 ile 120 aralığı yüksek düzeyi ifade etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada yer alan kişisel bilgi formu ve sosyal duyarlılık ölçeğinin uygulanması 2020-2021 eğitim-öğretim yılı içerisinde Kocaeli ilinin Gölcük ilçesindeki yedi ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Pandemi sürecinin devam etmesinden ötürü ilgili formlar öğrencilerin e-mail adreslerine okul yönetimi tarafından gönderilerek uygulanmıştır. “Google Online Form” biçiminde düzenlenen kişisel bilgi formu ile sosyal duyarlılık ölçeği, toplamda 537 öğrenci tarafından cevaplanmıştır.

Elde edilen veriler, SPSS analiz programı üzerinden incelenmiştir. Elde edilen verilerin ilk olarak güvenilirlik analizi hesaplanmış ve yapılan normallik testinde verilerin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Ayrıca verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle (Kolmogorov-Smirnov anlamlılık değeri=.000<.050) istatistiksel analizlerde parametrik olmayan (nonparametrik) testler kullanılmıştır. Buna göre ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyete, haber takibine ve sivil toplum kuruluşlarına (STK) üyelik durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için “Mann Whitney U” yapılmıştır. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin aile gelir durumuna, baba eğitim düzeyine, anne eğitim düzeyine, kardeş sayısına göre önemli bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için ise “Kruskal Wallis H” testi yapılmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için “Post Hoc Tamhane” testi uygulanmıştır.

Etik ile İlgili Hususlar

Mevcut araştırma için Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları tarafından 27/07/2020 tarihli ve 2020-05 oturum sayısı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Araştırma için ayrıca T.C. Kocaeli Valiliği’ne bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden 29/09/2020 tarih ve 13745949 sayılı kararı ile onay alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyleri, öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, anne-baba eğitimi, ailenin aylık geliri, kardeş sayısı, haber takip durumları ve herhangi bir STK’ya üye olma durumlarına göre farklı başlıklar altında sunulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin sosyal duyarlılık ölçeğinden aldıkları toplam puanların alt boyutlarına göre dağılımı Tablo 2’de belirtilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 iken en yüksek alınabilecek puan ise 120’dir. Buna göre 24-56 aralığındaki puan değeri düşük, 57-88 aralığındaki puan değeri orta, 89-120 aralığındaki puan değeri ise yüksek düzeye karşılık gelmektedir.

Tablo 2.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal duyarlılık ölçeğinden aldıkları puanların alt boyutlara göre dağılımı

Alt boyutlar	N	Min.	Max.	X	Ss	Düşük %	Orta %	Yüksek %
Bireysel sorunlar	537	24	120	69,13	8,25	0,7	7,3	92
Toplumsal sorunlar	537	24	120	40,54	5,89	1.1	10.1	88.8
Toplam	537	24	120	109,67	13,23	0,7	7,1	92,2

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 537 öğrenciden 4’ünün (%0,7) sosyal duyarlılık düzeyinin düşük olduğu, 38’inin (%7,1) orta düzeyde olduğu, 495’inin (%92,2) ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerinin puan ortalaması ise $\bar{X}=109.67$ ’dir. Bu sonuç, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Cinsiyet

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyinin cinsiyetlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğrencilerin sosyal duyarlılık ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre sonuçları

		Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top	U	p
Sosyal Duyarlılık		Kız	271	284.81	77182.50	31789.500	.017
		Erkek	266	252.90	67270.50		
Alt Boyutlar	Toplumsal Sorunlar	Kız	271	287.59	77937.00	31005.000	.004
		Erkek	266	250.06	66516.00		
Bireysel Sorunlar		Kız	271	280.27	75954.50	32987.500	.087
		Erkek	266	257.51	68498.50		

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından sosyal duyarlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($U=31789.500$, $p<.05$). Tabloya göre kız öğrencilerin sıra ortalamalarının (284.81) erkek öğrencilerden (252.90) fazla olduğu hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra ölçeğin toplumsal sorunlar alt boyutunda (kız: 287.59, erkek: 250.06) ve bireysel sorunlar (kız: 280.27, erkek: 257.51) alt boyutunda kız öğrencilerin sıra ortalamalarının erkek öğrencilerden fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu bu farkların kız öğrenciler lehine olduğu söylenebilir. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında cinsiyet faktörünün, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir faktör olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Ailenin Aylık Gelir Durumu

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyinin ailenin aylık gelir durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Öğrencilerin sosyal duyarlılıklarının, toplumsal ve bireysel alt boyutlarının aile gelir durumuna göre sonuçları

		Gelir Durumu	N	Sıra ort.	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Sosyal Duyarlılık		2000 TL'den az (A)	41	274.32				
		2001- 4000 TL (B)	240	260.19	3	13.824	.003	B-C
		4001- 7000 TL (C)	172	300.19				C-D
		7001 TL'den fazla (D)	84	227.7				
Alt Boyutlar	Toplumsal Sorunlar	2000 TL'den az (A)	41	272.87				
		2001- 4000 TL (B)	240	259.10	3	11.986	.007	B-C
		4001- 7000 TL (C)	172	298.77				
		7001 TL'den fazla (D)	84	234.45				
	Bireysel Sorunlar	2000 TL'den az (A)	41	270.22				
		2001- 4000 TL (B)	240	266.42	3	10.861	.013	C-D
		4001- 7000 TL (C)	172	293.27				
		7001 TL'den fazla (D)	84	226.07				

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde aile gelir durumlarının ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu X^2 ($sd=3$, $N=537$)= 13.824 , $p<.05$ görülmektedir. Tabloya göre gelir düzeyleri arasında aile gelir durumunda 2001- 4000 TL arası ile 4001 - 7000 TL olanlar arasında gelir düzeyleri fazla olanlar lehine ve 4001 - 7000 TL ile 7001 TL'den fazla olanlar arasında ise gelir düzeyleri düşük olanlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ölçeğin toplumsal sorunlar alt boyutunda aile geliri 2001- 4000 TL ile 4001 - 7000 TL arasında olanlar içerisinde aile geliri yüksek olan lehine (X^2 ($sd=3$, $N=537$)= 11.986 , $p<.05$) ve bireysel sorunlar alt boyutunda ise aile gelir durumu 4001 - 7000 TL ile 7001 TL'den fazla olanlar içerisinde gelir düzeyi düşük olanlar lehine

anlamli bir farklılık (X^2 (sd=3, N=537)=10.861, $p < .05$) söz konusudur. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında aile gelirinin, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir unsur olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Babanın Eğitim Düzeyi

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyinin baba eğitim düzeyi durumuna göre anlamli olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Sosyal duyarlılık düzeylerinin baba eğitim durumuna göre sonuçları

		Baba Eğitim Durumu	N	Sıra ort.	sd	X^2	p	Anlamli Fark
Sosyal Duyarlılık		Okuryazar (A)	14	123.57				A-B
		İlköğretim (B)	123	272.6	3	12.720	.005	A-C
		Lise (C)	243	272.91				A-D
		Yüksekokul-fakülte (D)	157	273.09				
Alt Boyutlar	Toplumsal Sorunlar	Okuryazar (A)	14	125.25				A-B
		İlköğretim (B)	123	270.6	3	13.518	.004	A-C
	Bireysel Sorunlar	Lise (C)	243	268.71				A-D
		Yüksekokul-fakülte (D)	157	281.02				
Alt Boyutlar	Bireysel Sorunlar	Okuryazar (A)	14	154.96				A-B
		İlköğretim (B)	123	279.17	3	8.344	.039	A-C
	Bireysel Sorunlar	Lise (C)	243	272.05				A-D
		Yüksekokul-fakülte (D)	157	266.49				

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin baba eğitim durumunun sosyal duyarlılık düzeylerinde anlamli bir fark olduğu görülmektedir X^2 (sd=3, N=537)= 12.720, $p < .05$. Eğitim düzeyleri içerisinde çoklu karşılaştırmalardan okuryazar-ilköğretim, okuryazar-lise ve okuryazar ve yüksekokul-fakülte olanlar arasında anlamli bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın eğitim seviyesi yüksek olanlar lehine olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ölçeğin toplumsal sorunlar alt boyutunda farkın anlamli olduğu (X^2 (sd=3, N=537)= 13.518, $p < .05$) görülmektedir. Yapılan çoklu karşılaştırmalardan okuryazar-ilköğretim, okuryazar- lise ayrıca okuryazar ve yüksekokul-fakülte düzeyinde olanlar arasında anlamli bir fark saptanmıştır. Bu farkın da eğitim düzeyi yüksek olanlar lehine anlamli olduğu sonucuna varılmıştır. Bireysel sorunlar alt boyutuna baktığımızda ise baba eğitim durumuna göre de farkın anlamli olduğu (X^2 (sd=3, N=537)= 8.344, $p < .05$) görülmektedir. Yapılan çoklu karşılaştırmalardan okuryazar-ilköğretim, okuryazar- lise ayrıca okuryazar ve yüksekokul-fakülte olanlar arasında anlamli bir fark saptanmıştır. Bu farkın da eğitim düzeyi yüksek olanlar lehine anlamli olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında baba eğitim durumu, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir unsur olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Annenin Eğitim Düzeyi

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyinin anne eğitim düzeyi durumuna göre anlamli olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Sosyal duyarlılık düzeylerinin anne eğitim durumuna göre sonuçları

		Anne eğitim durumu	N	Sıra ort.	sd	X^2	p	Anlamli Fark
Sosyal Duyarlılık		Okuryazar (A)	14	165.21				
		İlköğretim (B)	180	267.03	3	6.780	.079	---
		Lise (C)	207	272.87				
		Yüksekokul-fakülte	136	276.40				

		(D)						
Alt Boyutlar	Toplumsal Sorunlar	Okuryazar (A)	14	191.18				
		İlköğretim (B)	180	262.80	3	4.726	.193	---
		Lise (C)	207	272.92				
		Yüksekokul-fakülte	136	279.26				
	Bireysel Sorunlar	(D)						
		Okuryazar (A)	14	153.46				A-B
		İlköğretim (B)	180	270.91	3	8.156	.043	A-C
		Lise (C)	207	274.29				A-D
	Yüksekokul-fakülte	136	270.32					
		(D)						

Tablo 6'da ki veriler incelendiğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin anne eğitim durumunun sosyal duyarlılık düzeylerinde sadece bireysel sorunlar alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir X^2 (sd=3, N=537)= 8.156, p<.05. Eğitim düzeyleri içerisinde çoklu karşılaştırmalardan okuryazar-ilköğretim, okuryazar-lise ve okuryazar ve yüksekokul-fakülte olanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın eğitim düzeyi yüksek olanlar lehine olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ölçeğin sosyal duyarlılık ve toplumsal sorunlar alt boyutunda anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında anne eğitim durumunun, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir unsur olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Kardeş Sayısı

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin kardeş sayısı durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Sosyal duyarlılık düzeylerinin kardeş sayısına göre sonuçları

		Kardeş sayısı	N	Sıra ort.	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Sosyal Duyarlılık		0 kardeş	61	304.21				
		1 kardeş	267	259.00	3	4.341	.227	---
		2 kardeş	138	270.98				
		3 ve üstü kardeş	71	272.51				
Alt Boyutlar	Toplumsal Sorunlar	0 kardeş	61	299.22				
		1 kardeş	267	260.58	3	3.289	.349	---
		2 kardeş	138	269.75				
		3 ve üstü kardeş	71	273.24				
	Bireysel Sorunlar	0 kardeş	61	292.58				
		1 kardeş	267	261.93	3	2.239	.524	---
		2 kardeş	138	274.62				
		3 ve üstü kardeş	71	264.39				

Tablo 7'de ki veriler incelendiğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin kardeş sayısı durumunun sosyal duyarlılık düzeylerinde herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı (X^2 (sd=7, N=537) = 2.239, p> .05) görülmektedir. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında kardeş sayısı durumunun, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir unsur olmadığı sonucuna ulaşılabılır.

Haber Takibi

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeyinin haber takibi durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8.

Sosyal duyarlılık düzeyinin haber takibine göre sonuçları

		Haber Takibi	N	Sıra ort.	Sıra top	U	p
Sosyal Duyarlılık		Arada bir	281	245.38	68950.50	29329.500	.000
		Her gün	256	294.93	75502.50		
Alt	Toplumsal Sorunlar	Arada bir	281	246,63	69302,50	29681.500	.000
		Her gün	256	293,56	75150,50		
Boyutlar	Bireysel Sorunlar	Arada bir	281	246.38	69233.00	29612.000	.000
		Her gün	256	293.83	75220.00		

Tablo 8’de ki veriler incelendiğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin haber takibi durumunun sosyal duyarlılık düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu ($U=29329.500$, $p<.05$) görülmektedir. Tabloya göre her gün haber takibi yapanların sıra ortalamalarının (294.93) arada bir yapanlardan (245.38) fazla olduğu hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra ölçeğin toplumsal sorunlar alt boyutunda (arada bir: 246,63, her gün: 293,56) ve bireysel sorunlar (arada bir: 246.38, her gün: 293.83) alt boyutunda her gün haber takibi yapanların sıra ortalamalarının arada bir haber takibi yapanlardan fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu bu farkların her gün haber takibi yapanlar lehine olduğu söylenebilir. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında haber takibi faktörünün, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir faktör olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Sivil Toplum Kuruluşu (STK) Üyeliği

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerinin sivil toplum kuruluşu (STK) üyeliği durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Sosyal duyarlılık düzeyinin STK’ya üyelik değişkenine göre sonuçları

		STK’ya Üyelik	N	Sıra ort.	Sıra top	U	p
Sosyal Duyarlılık		Evet	54	290.76	15701.00	11866.000	.275
		Hayır	483	266.57	128752.00		
Alt	Toplumsal Sorunlar	Evet	54	283.06	15285.00	12282.000	.474
		Hayır	483	267.43	129168.00		
Boyutlar	Bireysel Sorunlar	Evet	54	288.04	15554.00	12013.000	.338
		Hayır	483	266.87	128899.00		

Tablo 9’da ki veriler incelendiğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sivil toplum kuruluşu (STK) üyeliği durumunun sosyal duyarlılık düzeylerinde herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı ($U=11866.000$, $p>.05$) görülmektedir. Sonuç olarak elde edilen bulgular dikkate alındığında sivil toplum kuruluşu (STK) üyeliğinin, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılıklarını etkileyen bir unsur olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada; sosyal duyarlılık düzeyi, bireysel ve toplumsal sorumluluklar olarak farklı alt boyutları ile ele alınmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlarda öğrencilerin sosyal sorunlara karşı duyarlılıklarının yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada, cinsiyet ile sosyal duyarlılık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Çalışmada kız öğrencilerin bireysel sorunlara karşı duyarlılıkları, erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç ulusal literatürdeki bazı araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ünal ve Duygu’nun (2019) çalışmasında kızların sosyal duyarlılık düzeyleri, erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Arslanoğlu (2013), cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Sönmez ve Yerlikaya’nın (2017) çalışmasında çevreye yönelik bilgi düzeyi ve tutumu kız öğrencilerde

daha yüksek bulunmuştur. Kırılmazkaya'nın (2010), öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada kadınların sosyal duyarlılıkları, erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Erdem'in (2021) 6. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada sosyal duyarlılık üzerinde etkili olan cinsiyet değişkeninde kız öğrencilerin lehine bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Yıldırım ve Akpınar'ın (2016) çalışmasında kız öğrencilerin sosyal olgunluk düzeylerinde belirli bir farkın gözlemlendiği görülmektedir. Canbay (2010) çalışmasında, kız ergenlerin duyuşsal duyarlılık ve sosyal duyarlılıklarının, erkek ergenlerin ise duyuşsal kontrollerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. İlgili alan yazında erkek öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu çalışmalara da rastlamak mümkündür. Chen, Ellis, Liu ve Zarbatany, (2016), Kanada ve Çin'de 4. ve 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada erkeklerin sosyal duyarlılıkları kızlardan daha yüksek bulunmuştur. Bektaş-Öztaşkın ve Zabun'un (2017) iki farklı il örneklemini üzerinden gerçekleştirdiği çalışmada, bir il grubundaki erkeklerin sosyal duyarlılıkları kızlardan yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan ilgili literatürde cinsiyet ile sosyal duyarlılık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı çalışmalara da rastlanmaktadır (Milliyetçi, 2008; Yıldırım 2011; Ayman-Çelik, 2019).

Diğer taraftan alanyazındaki bazı araştırmalarda sosyal duyarlılığın yaş ve sınıf düzeyi ile ilişkili olduğu çalışmalara da rastlamak mümkündür. Ünal ve Duygu'nun (2019) çalışmasında 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin toplumsal duyarlılıkları 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. Külekçi ve Özgan'ın (2015) bulguları, sınıf seviyesi azaldıkça çevreye olan tutumun arttığı yönündedir. Milliyetçi (2008), öğrencilerin büyüdükçe sosyal duyarlılık becerilerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan Arslanoğlu (2013) çalışmasında, 11. sınıftaki öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeyini, 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulmuştur. Öte yandan Bektaş-Öztaşkın ve Zabun (2017), sınıf değişkeninin sosyal duyarlılık düzeyi üzerinde etkili olduğuna dair bir sonuca ulaşamamıştır. Kırılmazkaya'nın (2010) öğretmen adayları ile sürdürdüğü çalışmada yaş düzeyi ile sosyal duyarlılık arasında anlamlı farklılığa ulaşamamıştır.

Araştırmada öğrencilerin anne-baba eğitimi ile sosyal duyarlılıkları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Alanyazında farklı sonuçlara ulaşan çalışmalarla karşılaşmak mümkündür (Milliyetçi, 2008; Bektaş-Öztaşkın ve Zabun, 2017; Ünal ve Duygu, 2019). Diğer taraftan anne eğitim düzeyinin sosyal duyarlılığı ve olumsuz davranışları azalttığını ortaya koyan Sönmez ve Yerlikaya'nın (2017) bulguları, öğrencilerin çevreye yönelik tutumları üzerinde anne eğitim düzeyinin etkisi olduğunu belirtmektedir. Tosuntaş-Karakuş (2006), yüksek seviyede olan anne ve baba eğitim düzeyinin çocuktaki olumsuz sosyal davranışları azalttığını, olumlu sosyal davranışların da arttığını ileri sürmektedir. Özabacı'nın (2006) çalışmasında ise üniversite mezunu anne-baba çocuklarının sosyal duyarlılık düzeyi yüksek bulunmuştur.

Araştırmada, öğrenci ailelerinin aylık gelirlerinin sosyal duyarlılıklarını etkilediği görülmüştür. Bu konuda benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar şöyledir: Çilingir, 2006; Gülay, 2008; Milliyetçi, 2008; Yıldırım, 2011; Bektaş-Öztaşkın ve Zabun, 2017; Sönmez ve Yerlikaya, 2017; Erdem, 2021.

Mevcut araştırmada, sahip olunan kardeş sayısının sosyal duyarlılık ve alt boyutları bağlamında anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kardeş sayısı ile sosyal duyarlılık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen Girgin, Çetingöz ve Vural (2011) çalışmalarında kardeş sayısının öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Alan yazında kardeş sayısı ile sosyal duyarlılık arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı çalışmalarda mevcuttur (Bektaş-Öztaşkın ve Zabun, 2017; Ünal ve Duygu, 2019).

Araştırmada öğrencilerin STK üyelikleri ile sosyal duyarlılıkları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma bulgusunun tersine Altınok (2012) STK'ya üye olan öğrencilerin olmayanlara kıyasla sosyal duyarlılıklarının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Çetin ve Sönmez (2009), öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun STK ile toplumsal konularda beraber hareket edilmesine katıldıkları ve görüşlerin olumlu olduğu görülmüştür. Dugan ve Komives (2010) çalışmasında öğrenci topluluğuna katılım gösteren öğrencilerin sosyal sorumluluklarının katılmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek bulmuştur. Çocuklar ayrıca dahil oldukları grup içerisinde birbirlerini etkileyerek çalışmalara yön vermektedir. Alanyazında sosyal katılımın öğrencilerde sosyal duyarlılığı arttırdığı bulgularına ulaşan uluslararası çalışmalar da bulunmaktadır (Hunter ve Brisbin, 1999; Shuler, 2010).

Türkiye'de gençlerin büyük bir kesiminin ülkenin sosyal ve siyasi yaşamına etkili bir şekilde katılım göstermediği ve bu davranışa yönelik bir motivasyonlarının olmadığı ifade edilmektedir (Karatekin vd., 2014). Bu durum, bireylerin çevrelerinde gelişen olaylara karşı hissettikleri sosyal duyarlılık düzeylerinin yeterli olmayışından ileri gelmektedir. Yaşadığımız toplumda insanlara, çevreye, küresel sorunlara duyarlı davranışlar sergilemek ancak erken yaşlarda edinilen sosyal duyarlılık becerisi ile mümkündür. Söz konusu çalışmada ortaokul öğrencilerinin tüm sınıf düzeylerinde bu becerilerinin belirlenmesi ve hangi faktörlerin üzerinde etkili olduğunun anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırma

sonuçlarında öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerinin bireysel sorunlara karşı daha yüksek olduğu, toplumsal sorunlara karşı ise daha düşük seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara ek olarak, öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerine etki eden faktörlerin cinsiyet, kardeş sayısı ve sivil toplum kuruluşuna üyelik olduğu saptanmıştır. İlgili araştırmanın sonuçlarına dayanılarak, ortaokul düzeyinde öğrenim gören kız öğrencilerin, çok kardeşli ailelerde yetişen çocukların ve sivil toplum kuruluşlarına katılım gösteren öğrencilerin hem kendi çevrelerindeki hem de dünyadaki sosyal sorunlara karşı farkındalıklarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları göz önüne alınarak geliştirilen öneriler şu şekildedir:

1- Öğrencilerin sosyal duyarlılıklarına ilişkin farklı illerde karşılaştırmalı olarak çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilebilir.

2- Öğrencilerin sosyal duyarlılık düzeylerini etkileyen pek çok değişken bulunmaktadır. Bu nedenle farklı değişkenlere göre (güncel olayları takip etme, internet etkileşimi, yaşadığı yerleşim birimi vb.) çalışmaların yapılması önemlidir.

3- Araştırmada özellikle sivil toplum kuruluşu üyeliği bulunan öğrencilerin sosyal duyarlılıkları yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının eğitim kurumlarını bilgilendirme amaçlı ziyareti ve öğrencilerin katılım sağlayabileceği etkinliklerin düzenlenmesi önemlidir. Ayrıca okullardaki sosyal kulüplerin daha aktif hale getirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, E., & Yıldırım, Y. (2016). Cinsiyet faktörünün ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal olgunluk düzeyine etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(1), 20-32.
- Altınok, A. (2012). Sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu öğrencilerinin sosyal problemlere olan duyarlılıklarına etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Arıkan, A., Bakır, Y., & Özden, M. (2019). Çocuklarda sosyal duyarlılığın geliştirilmesi: Sokak hayvanlarının yardımcıları projesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 463-490.
- Arslanoğlu, C. (2013). Spor yapan ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması (Kars ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Aslan, C. (2013). Duyarlık ve düşüncüyü geliştirmede çocuk/gençlik edebiyatı. *Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 12, 29-32.
- Ayman Çelik, T. (2019). Bingöl Üniversitesinde rekreatif spor yapanlar ile spor yapmayan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bingöl Üniversitesi.
- Bozdağ, F., & Bozdağ, S. (2021). Development of social sensitivity scale. *HAYEF: Journal of Education*, 18(1), 84-103.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Canbay, H. (2010). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Chen, X., Liu, J., Ellis, W., & Zabatany, L. (2016). Social sensitivity and adjustment in Chinese and Canadian children. *Child Development*, 87(4), 1115-1129. <https://doi.org/10.1111/cdev.12514>
- Creswell, J. W. (2017). *Research design qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.
- Çetin, T., & Sönmez, Ö. F. (2009). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin amaç ve içeriğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 29(3), 851 – 875.
- Çilingir, A. (2006). Fen lisesi ile genel lise öğrencilerinin sosyal becerileri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Dugan, J. P., & Komives, S. R. (2010). Influences on college students' capacities for socially responsible leadership. *Journal of College Student Development*, 51(5), 525-549.
- Ehrlich, T., (Ed.). (2000). *Civic responsibility and higher education*. Phoenix, AZ: American Council on Education and Oryx Press.
- Erdem, F. (2021). Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın 6. sınıf öğrencilerinin sosyal problemlere duyarlılık düzeylerine etkisi ve öğrenci görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

- Eryılmaz, Ö. (2015). Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Fuller, R. C., & Myers, R. R. (1941). The natural history of a social problem. *American Sociological Review*, 6(3), 320-329.
- Gibson, K. L., Rimmington, G. M., & Landwehr-Brown, M. (2008). Developing global awareness and responsible world citizenship with global learning. *Roeper Review*, 30(1), 11-23. <https://doi.org/10.1080/02783190701836270>
- Girgin, G., Çetingöz, D., & Vural, D. E. (2011). Öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 38-49.
- Goetz, J. L., Keltner, D., & Simon-Thomas, E. (2010). Compassion: An evolutionary analysis and empirical review. *Psychological Bulletin*, 136(3), 351-374. <https://doi.org/10.1037/a0018807>
- Gülay, O. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf beden eğitimi dersinde, işbirlikli oyunların öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine ve beden eğitimi dersine yönelik tutumlarına etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Hodgson, N. (2008). The educationalisation of social problems and the educationalisation of educational research: The example of citizenship education. P. Smeyers ve M. Depaepe Ed. *Educational Research: The educationalization of social problems* (125-140). Springer, Dordrecht.
- Hunter, S., & Brisbin, R. A. (2000). The impact of service learning on democratic and civic values. *PS: Political Science & Politics*, 33(3), 623-626.
- İneç, Z. F. (2021). A dynamic map design for global awareness in social studies teaching. *Romanian Review of Geographical Educatio*, 10(2), 5-21. <https://doi.org/10.24193/RRGE220211>
- Johnson, B. (2005). Overcoming “doom and gloom”: Empowering students in courses on social problems, Injustice, and Inequality. *Teaching Sociology*, 3, 44-58.
- Kara, T. (2022). Ortaokul öğrencilerinde ADDIE öğretim tasarımı modeli temelli sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Karatekin, K., Kuş, Z., & Merey, Z. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümünde sosyal katılımları. *İlköğretim Online*, 13(2), 345-361.
- Keskin, Y., & Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde “duyarlılık” değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181.
- Kırılmazkaya, G. (2010). İlköğretim fen bilgisi ve sınıf öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ve sosyal becerilerinin karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Köklü, N., & Büyüköztürk, Ş. (2000). *Sosyal bilimler için istatistiğe giriş*. Pegem Yayıncılık.
- Külekcı, E., & Özgan, H. (2015). Üniversite öğrencilerinin algılarına göre sosyal sorumluluk alanında görev alma nedenleri ve sonuçları. *AJELI-Anatolian Journal Of Educational Leadership And Instruction*, 3(2), 1-15.
- Magri, E. (2021). Towards a phenomenological account of social sensitivity. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 20(4), 635-653.
- Mardache, A. (2010). Community of predeal a diagnosis of social problems. *Bulletin of the Transylvania University of Braşov*, 3(52), 33-40.
- Milliyetçi, Ö. (2008). Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin internete yönelik tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Şişli ilçesi örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi.
- Ostrow, J. M. (1990). *Social sensitivity: A study of habit and experience*. SUNY Press.
- Öcal, A., Demirkaya, H., & Altınok, A. (2013). İlköğretim öğrencilerine yönelik sosyal duyarlılık ölçeğinin geliştirilmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 67-76.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 163-179.
- Öztaşkın Bektaş, Ö., & Zabun, E. (2018). Analysis of secondary school students' social sensitivity levels. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(1), 1-19. <https://doi.org/10.15345/iojes.2018.01.007>
- Palen, J. J., (2001). *Social problems for the twenty first century*. Newyork: McGraw-Hill Companies.

- Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone: The collapse and revival of american community*. New York: Touchstone Books.
- Riggio, R. E., & Reichard, R. J. (2008). The emotional and social intelligences of effective leadership, An emotional and social skill approach. *Journal of Managerial Psychology*, 23(2), 169-185. <https://doi.org/10.1108/02683940810850808>
- Selvi, Y., & Şentürk, Y. A. (2016). Sosyal sorumluluk projelerinin uygulanmasında toplumsal duyarlılık projesi dersinin önemi: Gaziantep Üniversitesi örneği. *ISGUC: The Journal of Industrial Relations and Human Resources*. 18(1), 139-160.
- Sönmez, E., & Yerlikaya, Z. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevresel bilgi düzeyleri ve çevreye yönelik tutumları üzerine bir alan araştırması: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1239-1249.
- Staub, E. (2012). Psychology and morality in genocide and violent conflict: Perpetrators, passive bystanders, and rescuers. M. Mikulincer ve P. R. Shaver (Ed.). *Herzliya series on personality and social psychology. The social psychology of morality: Exploring the causes of good and evil* (ss. 381–398). American Psychological Association. Development of Social Sensitivity Scale.
- Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya uygulaması) Doktora tezi, İnönü Üniversitesi.
- Tabachnick, B., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (M. Baloğlu, Çeviri Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tosuntaş Karakuş, F. T. (2006). Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Ünal, O., & Duygu, H. (2019). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal duyarlılık düzeylerini belirlemeye yönelik nicel bir çalışma: Alanya örneği. *Journal of Innovative Research in Social Studies*. 2(1), 16-30.
- Yıldırım, S. (2011). Lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.